

Frank Herbert
KOPA, ANTRA KNYGA
Mokslinis fantastinis romanas

DAUGIAMILIJONINIS BESTSELERIS!!!

NEBULA 1965

HUGO 1966

Nuo neatmenamų laikų Arrakyje gyvena paslaptieji fremenai - vieninteliai planetoje sugebantys pažaboti kilometrinius smėlynų kirmius. Netikėtai tarp "dykumų piratų" iškyla naujas dvasinis vadovas Muad'Dibas, kuris sumaišo grobikiškus Harkonų Dinastijos planus. Kokių kėslų, kokių pinklių griebsis niekingasis Baronas Harkonas, norėdamas išlaikyti iš jo nagų beišsprūstančius Arrakio milijardus?..

"Galingas, intriguojantis, genialus romanas."

Robert A. Heinlein

Iš anglų kalbos vertė RŪTA STEPONAVIČIŪTĖ

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"

244 tomas. Serija įkurta 1990 m.

Frank Herbert - DUNE

New York, Berkley books, 1998

Copyright © by Frank Herbert, 1970

Cover art copyright © by Jim Burns, 1994

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2002

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2010

Iš fremeniškos religijos ir kilo tai, ką mes dabar vadiname "Visatos atramomis", o jų Kvizara Tafvid vaikšto tarp mūsų, skelbdami ženklus, įrodymus bei pranašystes. Jie perteikia mums arrakietišką įvairių mistikos atšakų lydinį, kurio nepaprastą grožį įkūnija jaudinanti giesmė, sukurta remiantis senovinėmis formomis, bet persmelkta naujojo suvokimo. Ar yra nors vienas žmogus, kuris, išgirdęs "Senio himną", neliktų giliai sujaudintas?

*"Mano pėdos žengė dykuma,
Kur viešpatauja virpantys miražai.
Godus šlovės, trokštąs pavojų
Klajojau al-Kulabo toliais
Stebėdamas, kaip laikas sulygina kalnus,
leškodamas ir trokšdamas surasti mane.
Ir išvydau artėjančius žvirblius,
Drąsesnius ir už puolantį vilką.
Jie aptūpė mano jaunystės medį.
Girdėjau jų pulko čirškėjimą savo šakose
Ir buvau sučiuptas jų snapų ir nagų!"*

Princesė Irulana. "Bundantis Arrakis"

Žmogus užropojo ant kopos viršūnės tarsi naktinis drugys, užkluptas vidurdienio saulės plieskimo. Apsivilkęs tik sudraskytu džiuaba apsiaustu, kurio skutai negalėjo apsaugoti nuo kaitros nuogo kūno. Apsiausto gobtuvas buvo nuplėštas, tačiau žmogus iš nuardytos medžiagos juostos pasidarė turbaną. Iš po jo styrojo kuokštai gelsvų plaukų. Veidą rėmino tokios pat spalvos reta barzdelė ir tankūs antakiai. Po mėlynai mėlynomis akimis skruostais buvo nutėkėję tamsūs dažai. Priplotų plaukų ruoželis, einantis per ūsus ir barzdą, rodė vietą, kur turėtų būti vamzdelis, jungiantis nosies filtą ir kišenes-kaupykles.

Žmogus sustingo pusiau perropojęs per kopos keterą, rankos išsitiesė ant nuožulniosios kopos pusės. Ant jo nugaros, rankų ir kojų tamsavo sukrešėjęs kraujas. Žaizdos buvo apkibusios pilkšvai geltono smėlio grūdeliais. Pamažu jis pasikišo rankas po savimi, remdamasis jomis pakilo ant kojų ir atsistojo šiek tiek svirduliuodamas. Ir netgi šiuose, beveik atsitiktiniuose, judesiuose dar galėjai įžvelgti kažkada labai tikslių judesių likučius.

- Aš esu Lietas-Kainsas, - kreipėsi jis į tuščią horizontą, o jo užkimusiame balse buvo juntama

tik graudi užuomina apie ankstesnę stiprybę. - Esu jo Imperatoriškosios Didenybės planetologas, - sušnabždėjo, - Arrakio planetos ekologas. Esu šios žemės valdytojas.

Jis suklupo, nukrito šonu ant gurgždančio priešvėjinio kopos šlaito paviršiaus. Jo rankos silpnai įsikasė į smėlį.

“Aš esu šio smėlio valdytojas”, - šmėkštelėjo galvoje.

Suvokė, kad beveik kliedi, kad turėtų įsikasti į smėlį, rasti santykinai vėsų posluoksnį ir pailsėti jame. Tačiau jis taip pat užuodė pridvisusį, pusiau saldų iki-specijinės masės kišenės, esančios kažkur po smėliu, esterių kvapą. Kainas žinojo, kokį pavojų kelia šitas faktas, geriau negu bet kuris kitas fremenas. Jeigu jis galėjo užuosti iki-specijinę masę, vadinasi, giliai po smėliu susikaupusios dujos netrukus susprogs. Jam reikėjo kuo greičiau iš čia dingti.

Rankos silpnai sujudėjo, bandydamos kažkaip pajudinti kūną kopos šlaitu žemyn.

Prote išsiskleidė mintis - aiški, ryški: “Tikrasis planetos turtas slypi jos kraštovaizdyje, kaip mes panaudojame jį esminėms civilizacijos ištakoms - agrikultūrai”.

Ir Kainsas pagalvojo: kaip keista, kad protas, ilgą laiką ėjęs vienomis vėžėmis, negali iš tų vėžių išsukti. Harkonų kareiviai paliko jį čia be vandens ir dist-kostiumo galvodami, kad jeigu dykuma nesugebės jo užmušti, tai tikrai padarys koks nors kirmis. Jiems atrodė labai sąmojinga palikti žmogų gyvą, tačiau per plauką nuo mirties, jo planetos beasmenėse rankose.

“Harkonams visuomet sunkiai sekėsi žudyti fremenus, - pagalvojo. - Mes ne taip lengvai mirštame. Aš jau turėčiau būti miręs, tačiau negaliu liautis buvęs ekologu”.

- Svarbiausias ekologijos tikslas yra suprasti pasekmes.

Balsas, ištaręs šiuos žodžius, pribloškė Kainą, nes atpažino jį ir žinojo, jog balso savininkas seniai miręs. Šis balsas priklausė Kainso tėvui, kuris buvo planetologu šioje planetoje prieš jį - tėvui, kuris seniai mirė įgriuvus urvui Gipso slėnyje.

- Sūnau, patekai į ganėtinai keblią padėtį, - pasakė tėvo balsas. - Privalėjai suprasti, kokios gali būti pasekmės, jeigu bandysi padėti hercogo vaikui.

“Aš kliežiu”, - pagalvojo Kainsas.

Atrodė, kad balsas sklinda iš dešinės. Kainsas pasuko veidą į tą pusę, nusibrozdindamas skruostą į smėlį, tačiau nepamatė nieko, tik ilgą kopos keteros linkį, ant kurio, spiginant saulei, šoko karščio sūkuriai.

- Kuo daugiau gyvybės formų yra sistemoje, tuo daugiau ekologinių nišų atsiranda tai gyvybei, - vėl prašneko tėvas, ir jo balsas dabar sklido iš kairės, iš už nugaros.

“Kodėl jis vaikšto aplinkui? - nusistebėjo Kainsas. - Nejuo nenori, kad jį pamatyčiau?”

- Gyvybės formų buvimas pagerina aplinkos galimybes tą gyvybę išlaikyti, - tęsė tėvas. - Įvairios gyvybės formos sudaro galimybes greičiau ir gausiau įsisavinti būtinas maistingas medžiagas. Jos leidžia išlaikyti sistemoje daugiau energijos per įstabių cheminių procesų ir sąveiką tarp organizmų.

“Kodėl jis įkyriai kartoja tą patį dalyką? - vėl nusistebėjo Kainsas. - Žinojau tai dar nesukakus dešimčiai metų”.

Virš jo galvos ėmė sukti ratus dykumos vana-gai, šios planetos maitėdos (kaip ir daugelis čionykščių laukinių gyvūnų). Kainsas pastebėjo, kaip šalia jo rankos smėliu praslenka šešėlis, prisivertė dar labiau pasukti galvą, kad galėtų

pasižiūrėti, kas dedasi virš galvos. Paukščiai buvo tik neaiškios dėmelės sidabriškai mėlyname danguje - tolimos suodžių dulkelės, sklendžiančios aukštybėse.

- Mes esame apibendrintojai, - tęsė tėvas. - Neįmanoma tiksliai apibrėžti planetos masto problemų. Planetologija yra mokslas, kuris remiasi principu "iškirpk ir įklijuok".

"Ką jis nori man pasakyti? - nesuprato Kainsas. - Nejaugi nepastebėjau kokios nors pasekmės?"

Jo skruostas vėl prisiplojo prie karšto smėlio, ir pro ikispecijinės masės skleidžiamas dujas žmogus užuodė įkaitusios uolienos kvapą. Kažkuriame logikos kampelyje susiformavusi mintis išplaukė į paviršių: "Virš manęs maitėdos paukščiai. Galbūt juos pastebės mano fremenai ir ateis pasižiūrėti, kas čia dedasi".

- Svarbiausias gerai dirbančio planetologo įrankis yra žmogiškosios būtybės, - pasakė tėvas. - Privalai visus žmones supažindinti su ekologijos pagrindais. Štai kam aš sukūriau šią visiškai naują ekologinių ženklų sistemos formą.

"Jis kartoja dalykus, kuriuos sakė man, kai dar buvau vaikas", - pagalvojo Kainsas.

Pasidarė vėsu, tačiau tas pats logiškasis jo

sąmonės kampelis priminė: “Virš tavęs plieskia saulė. Neturi dist-kostiumo ir tau karšta; saulė baigia išdeginti skysčius iš tavo kūno”.

Pirštai silpnai grybštelėjo smėly.

“Jie nepaliko man net dist-kostiumo!”

- Ore esantys vandens garai padeda pristabdyti pernelyg greitą drėgmės išsiskyrimą iš gyvų organizmų, - tarė tėvas.

“Kodėl jis nesiliauja kartojęs akivaizdžių dalykų?” - nusistebėjo Kainsas.

Jis pabandė galvoti apie drėgmę ore - įsivaizdavo šią kopą, padengtą žole... vandenį, esantį kažkur apačioje, - tekantį ilgu kanalu po atviru dangumi. Matė tokius tik tekstų iliustracijose. Atviras vanduo... drėkinimo sistemos vanduo... jis atsiminė, kad vienam hektarui žemės augimo sezono metu drėkinti reikia penkių tūkstančių kubinių metrų vandens.

- Pirmasis mūsų tikslas Arrakyje, - sakė tėvas, - yra sukurti stepėmis padengtas zonas. Pradėsime nuo mutavusių daugiamečių grūsčių. Kai stepių dirvoje sulaikysime pakankamai drėgmės, galėsime pradėti sodinti aukštikalnių miškus, po to sukursime keletą atviro vandens telkinių - iš pradžių nedidelių - ir įkurdinsime juos vyraujan-

čių vėjų kryptimi, o tarp jų išstatysime vėjų gaudykles, kad susigražintume drėgmę, kurią vėjai pavogs. Privalome sukurti tikrą siroką - drėgną vėją, - tačiau mums visuomet reikės vėjų gaudyklių pagalbos.

“Kaip visada pamokslauja, - pagalvojo Kainsas. - Kodėl jis neužsičiaupia? Nejaugi nemato, kad mirštu?”

- Tu mirsi, - pareiškė tėvas, - jeigu tuoj pat nepasitrauksi nuo burbulo, kuris formuojasi giliai po tavimi. Jis auga, ir tu tai puikiai žinai. Užuodi iki-specijinės masės išskiriamas dujas. Žinai, kad mažieji darytojai po truputį netenka savo vandens, atiduodami jį masės formavimuisi.

Mintis apie vandenį, susikaupusį po juo, tiesiog varė iš proto. Puikiai įsivaizdavo jį - uždarytą porėtos uolienos kloduose odiškų padarų - pusiau augalų, pusiau gyvūnų - mažųjų darytojų; ir siaurą įtrūkį, pro kurį vėsi švariausio, gryniausio, gaivinančio vandens srovė liejasi į...

Iki-specijinę masę!

Kainsas įkvėpė, užuosdamas užsistovėjusį, salstelėjusį kvapą. Kvapas buvo gerokai stipresnis nei anksčiau.

Kainsas pasikėlė ant kelių, išgirdo paukščio

klyksmą, skubrų sparnų plasnojimą.

“Čia specijos plotai, - pagalvojo. - Kažkur netoliese net ir dienos metu turėtų būti fremenų. Jie tikrai mato paukščius ir ateis pasižiūrėti, kas čia vyksta”.

- Judėjimas kraštovaizdžiu gyvūnams yra būtinybė, - tarė tėvas. - Žmonės klajokliai paklūsta tai pačiai būtinybei. Judėjimo maršrutai prisietaiko prie fizinių vandens, maisto, mineralų poreikių. O mes savo ruožtu privalome kontroliuoti šį judėjimą, pritaikyti jį mūsų tikslams.

- Užsičiaupk, seni, - sumurmėjo Kainsas.

- Privalome Arrakyje padaryti tokį dalyką, kokio dar niekas nebandė padaryti su visa planeta, - tęsė tėvas. - Privalome panaudoti žmones, kaip konstruktyvią ekologijos jėgą - įvesdami adaptuotas teranines gyvybės formas: augalėlį šen, gyvūnėlį ten, žmogų štai ten - kad transformuotume vandens apykaitos ciklą, kad sukurtume naują kraštovaizdį.

- Užsičiaupk! - sukriokė Kainsas.

- Būtent judėjimo maršrutai suteikė pirmąsias užuominas apie ryšius tarp kirmių ir specijos, - pasakė tėvas.

“Kirmis, - pagalvojo Kainsas, ir jam sugrįžo vil-

tis. - Kai sprogs šitas burbulas, tikrai atšliauš darytojas. Bet aš neturiu kablių. Kaip sugebėsiu pažaboti didelį darytoją be kablių?"

Jis pajuto, kaip neviltis atima paskutinius jėgų likučius. Vanduo buvo taip arti - tik per šimtą ar maždaug tiek metrų po juo; kirmis tikrai atšliauš, tačiau nėra jokio būdo sugauti tą padarą ir išlaikyti paviršiuje, kad galėtų juo pasinaudoti.

Kainsas vėl išsitiesė ant smėlio, sugrįžo į siaurą įdubimą, kurį padarė savo judesiais. Kairįjį skruostą nudegino karštas smėlis, tačiau pojūtis buvo labai blankus.

- Arrakio aplinka prisitaikė prie vietinių gyvybės formų evoliucijos modelio, - vėl prabilo tėvas. - Kaip keista, kad taip mažai žmonių pakėlė akis nuo specijos ir žiūrėjo pakankamai ilgai, kad pradėtų stebėtis, kaip čia išsilaiko beveik idealus azotodeguonies-anglies dvideginio balansas, nors ir nėra didžiulių augmenijos plotų. Prieš jų akis plyti planetos energijos apykaitos sfera, tereikia pasižiūrėti ir suprasi - vyksta nepaliaujamas procesas, bet koku atveju - procesas. Jame yra spraga? Vadinasi, kažkas toje spragoje turėtų būti. Mokslas talpina tiek daug dalykų, kurie tampa akivaizdžiais po to, kai yra paaiškinami. Dar prieš pamatydamas, seniai

žinojau, kad giliai smėlyje turėtų egzistuoti mažieji darytojai.

- Tėve, prašau tavęs, liaukis pamokslavęs, - sušnabždėjo Kainsas.

Netoli jo ištiestos rankos ant smėlio nutūpė vanagas. Kainsas stebėjo, kaip paukštis suglaudžia sparnus, pasuka galvą, kad galėtų gerai jį apžiūrėti. Kainsas sutelkė jėgas, atsikrenkštė. Paukštis du kartus šoktelėjo, nutoldamas saugiu atstumu, tačiau ir toliau neatitraukė nuo jo akių.

- Iki šiol žmonės ir jų veikla tarsi liga grauždavo jų gyvenamų planetų paviršius, - šnekėjo tėvas. - Gamta yra linkusi kompensuoti tą ligą, ją pašalindama arba taip įsisavindama, kad savaip įterptų į savo sistemą.

Vanagas nuleido galvą, išskleidė sparnus ir vėl juos susidėjo. Perkėlė dėmesį į ištiestą ranką.

Kainsas suprato, kad nebeturi jėgų net krenkštelti.

- Čia, Arrakyje, liaujasi veikusi istoriškai susiklosčiusi abipusio plėšikavimo ir prievartavimo sistema, - tarė tėvas. - Negali amžinai vogti to, ko tau reikia, neatsižvelgdamas į tuos, kurie ateis po tavęs. Fizikinės planetos savybės yra užfiksuotos ekonominiuose ir politiniuose įra-

šuose. Mes turime tuos įrašus prieš savo akis, ir mūsų veikimo kursas akivaizdus.

“Jis niekada negalėjo liautis pamokslavęs, - pagalvojo Kainsas. - Jis vis pamokslavo, pamokslavo, pamokslavo - visada pamokslavo”.

Vanagas šoktelėjo arčiau Kainso rankos, pasuko galvą į vieną pusę, į kitą, atidžiai apžiūrėdamas atvirą kūną.

- Arrakis yra planeta, kurioje išgaunama tik viena kultūra, - pasakė tėvas. - Viena kultūra. Ji išlaiko valdančiąją klasę, kuri gyvena, kaip ir visos valdančiosios klasės visais laikais, o tuo tarpu po jais vegetuoja pusiaužmogių masė, kuri išgyvena tik misdama valdovų puotos likučiais tarsi kokie vergai. Mes turime sutelkti dėmesį į mases ir likučius. Šie dalykai žymiai svarbesni, nei kas kada nors įtarė.

- Aš tavęs nesiklausau, tėve, - sušnabždėjo Kainsas. - Eik šalin.

Ir pagalvojo: “Nors keli mano fremenai turi būti kur nors netoliese. Jie niekaip negali nepamatyti šitų paukščių virš manęs. Jie ateis pasižiūrėti bent jau tam, kad įsitikintų, ar čia nėra drėgmės sankaupėlės, tinkamos panaudoti.....

IMPERIJOS TERMINŲ ŽODYNĖLIS

A

ABA: laisva suknelė, dėvima fremenių; dažniausiai juodos spalvos.

ADAB: reikioji atmintis, kuri pati užplūsta žmogų, nepriklausomai nuo jo valingų pastangų.

AKARSAS: augalas, kilęs iš Sikano (70 Gyvatnešio A); ypatingas bruožas - stačiakampio formos lapai. Žali ir balti dryžiai ant jų atsiranda dėl pastoviai aktyvios ir ramybės būsenos esančių lapo zonų.

AJAT: gyvybės ženklai. (Žiūr. BURCHAN.)

ALAM AL-MITALIS: mistinis panašybių pasaulis, kuriame nelieka jokių fizinių apribojimų.

AL-LAT: gimtoji žmonijos Saulė; šiuo žodžiu dažnai apibūdinama bet kurios planetos pagrindinė žvaigždė.

“AMPOLIROS”: legendinis kosmoso “Skrajojantis Olandas”. AMTALIS arba AMTALIO TAISYKLĖ: bendra daugeliui primityvių pasaulių

taisyklė, kuria remiantis daiktas yra išbandomas, kad būtų nustatyti jo apribojimai arba defektai. Paprastai išbandymas sunaikinimui.

ANTGAMTIŠKASIS: šnekamojoje kalboje - susijęs su mistiniais dalykais arba užsiimantis raganavimu.

ANTIGRAVITATORIUS: antrine (mažo išėikvojimo) Holtzmano lauko generatoriaus faze remiantis sukonstruotas prietaisas. Su tam tikrais nustatytais apribojimais (iškylančiais dėl objekto masės ir energijos sunaudojimo) ši fazė panaikina gravitaciją.

ANTRASIS MĖNULIS: mažesnis iš dviejų Arrakio palydovų, išsiskiriantis dar ir iš jo paviršiaus dėmių susidarančiu kengūrinės pelės siluetu.

AKLIS: proto išmėginimas. Kildinamas iš "Septynių mistinių klausimų", kurie prasideda klausimu: "Kas yra tai, kas galvoja?" - doktrinos.

ALIEJINIS LĖŠIS: didinančios ar kitaip šviesa manipuluojančios sistemos dalis, kurią sudaro iš hufufo augalo išspaustas aliejus, kurį supantis galios laukas palaiko nuolatinėje statinėje įtampoje, ir žiūrėjimo vamzdelis. Kadangi kiekvienas lėšio elementas gali būti reguliuojamas atskirai, po vieną mikroną, laikoma, kad aliejinis lėšis yra

pats tiksliausias instrumentas, manipuliuojantis šviesa.

ARRAKINAS: Pirmoji Arrakio gyvenvietė; šiame mieste ilgą laiką glaudėsi planetos valdytojų rezidencija.

ARRAKIS: planeta, žinoma Kopus vardu, trečioji Kanopaus sistemos planeta.

ASASINŲ KARAS: Didžiojo Susitarimo ir Gildijos Taikos taisyklėmis apriboto (ir todėl leidžiamo) kariavimo rūšis. Apribojimų tikslas - sumažinti nekaltai nukentėjusių pašalinių stebėtojų skaičių. Taisyklės reikalauja, kad ketinimas pradėti karą būtų oficialiai paskelbtas, taip pat riboja galimus ginklus.

“ASASINO VADOVĖLIS”: trečiojo amžiaus kompiliacija apie nuodus, plačiai vartojamus Asasinų karuose. Vėliau išplėsta, įtraukiant ir Gildijos Taikos bei Didžiojo Susitarimo aprobuotus mirtį nešančius prietaisus.

ASTPS: “Aukščiausiasis Susivienijimas Teisingai Prekybai Skatinti” akronimas. Žinomą Visatą aprėpianti pasaulinės plėtros ir prekybos korporacija, kurią kontroliuoja Imperatorius ir Didžiosios Dinastijos kartu su “tyliaisiais” partneriais (neturinčiais balso teisės) - Gildija ir Bene Geserit ordinu.

AUKŠČIAUSIOJI TARYBA: uždara Landsrado narių grupė, įgaliota veikti kaip aukščiausiasis tribunolas tarpdinastiniuose ginčuose.

AULIJA: klajoklių dzensunitų religijoje moteris, esanti Dievo kairėje; Dievo padėjėja, tarnaitė.

AUMAS: nuodai, dedami į maistą. (Konkrečiau: nuodai kietame maiste.) Kai kuriais dialektais: ČIAUMAS.

B

BAKKA: fremenų legendose - raudotoja, apraudanti visą pasaulį.

BAKLAVA: labai sotūs, riebus pyragaičiai, gaminami su datulių sirupu.

BALIZETAS: devynstygis muzikos instrumentas, kilęs iš citros, derinamas pagal Čiusuko gamą. Grojama čyruojant. Mėgstamiausias Imperijos trubadūrų instrumentas.

BALSAS: Bene Gesserit išvystytas sudėtinis mokymas, kuris jį įsisavinusiam asmeniui leidžia valdyti kitus vien teisingai pasirinktu balso tonu.

BARADAI PISTOLETAS: Arrakyje sukurtas statinės įkrovos pistoletas (šaudantis miltelių pavidalo užtaisais), skirtas dažais pažymėti dide-

lius smėlio plotus.

BARAKA: šventas žmogus, turintis magiškų galių.

BARJERINĖ SIENA: kalnų masyvas šiaurinėse Arrakio platumose, saugantis nedidelį plotą nuo koriolinių planetos audrų siautėjimo.

BAŠARAS (dažnai PULKININKAS BAŠARAS): sardaukarų karininkas, kurio laipsnis pagal standartinę karinę klasifikaciją yra šiek tiek aukštesnis už pulkininko. Šis laipsnis suteikiamas kariui planetos regiono valdytojui. (Korpuso bašaro laipsnis naudojamas tik kariuomenėje.)

BATLERIEČIŲ DŽIHADAS: žiūr. DŽIHADAS, BATLERIEČIŲ. (Taip pat DIDYSIS SUKILIMAS.)

BEDVAIN: žiūr. ICHVAN BEDVAIN.

BELA TEGEIZĖ: penktoji Kuencingo planeta; trečioji dzensunitų (fremenų protėvių) priverstinės migracijos sustojimo vieta.

BENE GESSERIT arba BENE GESSERIT ORDINAS: senovinė mentalinio ir psichinio ugdymo mokykla, įkurta pirmiausia moteriškosios lyties studentams po to, kai Batleriečių džihadas sunaikino vadinamąsias "mažstančias mašinas" ir robotus.

B.G.: sutrumpinimas, šnekamojoje kalboje

dažniausiai reiškiantis Bene Gesserit, išskyrus tuos atvejus, kai vartojamas kartu su data. Su data sutrumpinimas reiškia “Be Gildijos” (t.y. prieš Gildiją) ir nusako Imperijos metų skaičiavimo sistemą, kuri prasideda Erdvės Kelionių Gildijos monopolijos atsiradimu.

BHOTANIŲ DŽIBAS: žiūr. ČIAKOBSA.

BI-LA KAIFA: Amen. (Pažodžiui: “Daugiau nėra ko aiškinti”.) **BINDU:** terminas, apibūdinantis dalyką, susijusį su žmogaus nervų sistema, ypač su nervų lavinimu. Dažnai vartojamas formuluotėje “bindu-nervatūra”. (Žiūr. PRANA.)

BINDU SUSTINGIMAS: ypatinga sąmoningai sukeltos katalepsijos forma.

BLEDas: plokščia, atvira dykuma.

BUDRIOSIOS DURYS arba **BUDRUSIS BARJERAS** (idiomatiškai bu-durys arba bu-barjeras): bet koks penkiaskydis, kuris nustatytas persekiojimo atveju praleisti tik nurodytus asmenis. (Žiūr. PENKIASKYDIS.)

BURHAN: gyvybės įrodymai. (Dažniau sutinkamas frazėje: “gyvybės ajat ir burhan”. Žiūr.: AJAT.)

BURKA: apsauganti nuo karščio ir drėgmės nugaravimo mantija, kurią fremenai dėvi atviroje

dykumoje.

BURSEGAS: vadovaujantis sardaukarų generalas. **BŪGNINIAI SMĖLYNAI:** tam tikru būdu susigulėjusio smėlio plotas. Bet koks staigus smūgis į jo paviršių sukelia aiškų, būgnų dundėjimą primenantį garsą.

C

CANTO ir RESPONDU: kreipimosi (į Dievą) ritualas, *Missionaria Protectiva* atšakos *panoplia propheticus* dalis.

CHADŽAS: šventoji kelionė.

CHADŽRA: ieškojimų kelionė.

CHARDŽAS: dykumos kelionė, migracija.

CHEREMA: neapykantos brolija (paprastai sukuriama keršto tikslais).

CHEOPSAS: piramidiniai šachmatai; devynių lygmenų žaidimas šachmatais, kurio tikslas yra dvejopas - savo valdovę pastatyti viršūnėje ir tuo pat metu sklebti šachą priešininko karaliui.

Č

ČIAKOBSA: kitaip dar vadinama "magnetinė

kalba", dalinai kilusi iš senosios bhotani (Bhotanių džibo, kur džibas reiškia "dialektas"). Senovinių dialektų kratynys, pakeistas ir pritaikytas saugumo reikmėms, tačiau iš esmės taip ir neatitolęs nuo bhotanių, samdomų žudikų, gyvusių pirmųjų Asasinų karų metu, medžioklės kalbos.

ČIAUMAS (kai kuriais dialektais: AUMAS): nuodai, dedami į kietą maistą, skiriant juos nuo kaip kitaip panaudojamų nuodų.

ČIAUMURKIS (kai kuriais dialektais: MUSKIS arba MURKIS): nuodai, įmaišomi į gėrimą.

ČIUSUKAS: ketvirtoji Šališo Tetos planeta; dar vadinama "Muzikos planeta". Pagarsėjo savo muzikos instrumentų kokybe. (Žiūr. VAROTA.)

D

DAR AL-HIKMANAS: religinių vertimų ir interpretacijų mokykla.

DARYTOJAS: žiūr. ŠAI-HULUDAS.

DARYTOJO KABLIAI: kabliai, kuriais Arrakio smėlynų raiteliai gauda kirmius; jie taip pat padeda užlipti ir važnyčioti tuos dykumų milžinus.

DELNASPYNĖ: bet kokia spyna ar užraktas, galintis būti atrakintas prie jo prisilietus žmogaus, kuriam jis nustatytas, delnui.

DERČI!: “Dešinėn!”; kirmių važnyčiotojų šūkis.

DERLIAUS SURINKIMO KOMBAINAS: didelė (dažnai 120m ilgio, 40m pločio) specijos kasimo mašina, dažniausiai naudojama turtingose, neužterštose melanžo burbulo sproginimo vietose. (Dėl korpuso panašumo į vabalą, judantį ant nepriklausomų vikšrų, dažnai vadinama “ropšliu”.)

DICTUM FAMILIA: Didžiojo Susitarimo taisyklė, draudžianti nužudyti karališkąjį asmenį ar Didžiosios Dinastijos atstovą neoficialios išdavystės būdu. Taisyklė apibrėžia oficialius formulumus ir apriboja nužudymo priemones.

DIDYSIS SUSITARIMAS: visuotinės paliaubos, kurių verčia laikytis valdžios pasiskirstymas tarp Gildijos, Didžiųjų Dinastijų ir Imperijos. Pagrindinė jo taisyklė draudžia naudoti atominius ginklus prieš gyvuosius taikinius. Kiekviena Didžiojo Susitarimo taisyklė prasideda tokiais žodžiais: “Turi būti laikomasi elgesio normų...”

DIDYSIS SUKILIMAS: bendras terminas, apibrėžiantis Batleriečių džihadą. (Žiūr. DŽIHADAS,

BATLERIEČIŲ.)

DIDŽIOJI MOTINA: raguotoji deivė, moteriškasis kosmoso erdvės pradai (paprastai: Motina Erdvė), moteriškoji vyro-moters-neutralaus nario trejybės, daugelio Imperijos religijų pripažįstamos Aukščiausiaja Būtybe, pusė.

DINASTIJA: šnekamojoje kalboje taip vadinama valdančioji planetos arba planetų sistemos šeima.

DINASTIJOS DIDŽIOSIOS: planetinių lenų savininkai; tarpplanetiniai verslininkai. (Žiūr. DINASTIJA.)

DINASTIJOS MAŽOSIOS: planetos ribose veikianti verslininkų klasė (Galaku: "bogačiai").

DIST-KOSTIUMAS: Arrakyje išrasta apranga, dengianti visą kūną. Ypatinga daugiasluoksnė audinio mikrostruktūra atlieka daugelį funkcijų - išsklaido šilumą ir filtruoja kūno išskyras. Perdirbtus skysčius, laikomus kišenėse-kaupyklėse, galima vėl panaudoti (geriama per specialų vamzdelį).

DIST-PALAPINĖ: nedidelė, hermetiškai užsidaranti palapinė iš daugiasluoksnės mikrostruktūrinės medžiagos, sukonstruota taip, kad kvėpuojant iš palapinės viduje esančio oro išsiski-

riančios drėgmės išgautų geriamą vandenį.

DISTRANSAS: prietaisas, sukuriantis laikiną neuroninį įspaudą *Chiroptera* (šikšnosparnių) arba paukščių nervų sistemoje. Tada normaliai skleidžiamas gyvūno garsas (signalas) perduoda įspaustą pranešimą, kurį iššifruoja transliacijos bangą perėmę kito distranso turėtojai.

DRIBDĖŽĖS: bendras terminas, naudojamas apibūdinti visiems netaisyklingos formos kroviniams konteineriams, turintiems nuimamą dangą ir antigravitacinių amortizatorių sistemą. Jie naudojami nuleisti kroviniams iš kosminės erdvės ant planetos paviršiaus (konteineriai paprasčiausiai išmetami iš kosminio laivo).

DULKIŲ JŪRA: bet kuri iš didžiųjų įdubų Arrakyje, per keletą amžių užpildytų dulkėmis, kurioje buvo užfiksuoti tikri dulkių potvyniai. (Žiūr. SMĖLIO POTVYNIS.)

DULKIŲ PLYŠYS: bet koks gilus įtrūkimas ar įdubimas Arrakio dykumoje, užpildytas dulkėmis ir iš pažiūros nesiskiriantis nuo aplinkui esančio paviršiaus; mirtini spąstai, kadangi į jį patekęs žmogus arba gyvūnas nugrimzta gilyn ir užt-rokšta. (Žiūr. DULKIŲ JŪRA.)

DURTUVAS: plona, trumpa geležtė (dažnai nuodais pateptu smaigaliu), skirta kairei rankai

kovoje su skydais.

DURŲ UŽDORIS: nešiojamasis hermetiškas uždoris iš plastiko, naudojamas fremenų dienos stovyklose sandariam olos angų uždarymui, kad apsaugotų nuo drėgmės nugaravimo.

DZENSUNITAI: schizmatinės sektos, kuri apie 1381 m. B.G. atsiskyrė nuo Maometo (dar vadinamo "Trečiuoju Mahometu") mokymų, pasekėjai. Dzensusizmas labiausiai pasižymi mistinių dalykų pabrėžimu ir sugrįžimu prie "protėvių papročių". Daugelis tyrinėtojų pirmosios schizmos iniciatoriumi laiko Ali Ben Ohašį, tačiau egzistuoja įrodymų, kad Ohašis galėjo būti tik savo antrosios žmonos, Nisai, vyriškasis "balsas".

DŽIHADAS: religinis šventasis karas; fanatiškas šventasis karas.

DŽIHADAS, BATLERIEČIŲ: (žiūr. taip pat DIDYSIS SUKILIMAS) - kryžiaus žygis prieš kompiuterius, maštančias mašinas ir sąmoningus robotus, prasidėjęs 201m. B.G. ir pasibaigęs 108m. B.G. Pagrindinis jo lozungas išliko kaip vienas svarbiausių O.K. Biblijos įsakymų: "Ir nedarysi mašinos, mėgdžiojančios žmonių protą".

DŽIUBA APSIAUSTAS: apsiaustas, turintis

daug panaudojimo galimybių (jį galima nustatyti taip, kad atspindėtų arba absorbuotų saulės spindulių karštį, galima paversti hamaku arba prieglobsčiu), kurį Arrakyje paprastai dėvi virš dist-kostiumo.

E

EGO-PORTRETAS: atvaizdas, kurį sukuria šigavielinis projektorius, sugebantis atvaizduoti tokius subtilius judesius, kurie, sakoma, perteikia žmogaus ego, jo savasties esmę.

EGZAMINUOTOJA, VYRIAUSIOJI: Palaimintoji Bene Gesserit Motina, vadovaujanti taip pat ir regioninei B.G. mokyklai. (Paprastai: geseritė, turinti Aiškiaregystės dovaną.)

EIČ!: "Kairėn!"; kirmių važnyčiotojų šūkis.

EKAZAS: ketvirtoji Kentauro B Alfos planeta. Vadinamas skulptorių rojumi, kadangi ten auga rūkmedis, kurio augimo formą galima reguliuoti vien žmogaus minties galia.

ELAKKAS (NARKOTIKAS): narkotikas, išgaminamas deginant pilną kraujo grūdelių elakkos medieną iš Ekazo. Pagrindinis jo poveikis pasireiškia tuo, kad beveik visai pranyksta savisaugos instinktas. Narkotiką vartojančio asmens oda

įgauna būdingą morkinį atspalvį. Paprastai naudojamas rengiant vergus gladiatorių kovai arenoje.

EL-SAJALAS: "smėlio lietus". Šis gamtos reiškinys pasitaiko tada, kai ima kristi koriolinės audros į vidutinį aukštį (maždaug 2000 metrų) iškeltos smėlio dulkės. Dažnai el-sajalai nusodina žemyn šiek tiek drėgmės.

ERDVĖS KELIONIŲ GILDIJA: žiūr. GILDIJA.
ERGAS: plati kopų erdvė, smėlio jūra.

F

FAJUS: vandens duoklė, pagrindinė mokesčių Arrakyje rūšis. **FOFRELIUKAI:** klasinius skirtumus apibrėžianti taisyklė, kurios griežtai laikomasi Imperijoje. "Vieta kiekvienam žmogui ir kiekvienas žmogus savo vietoje".

FEDAIKINAI: fremenų mirtininkų būriai; istorikai - grupė žmonių, surinktų ir prisaikdintų atiduoti savo gyvybę už neteisybės atitaisymą.

FIKCHAS: žinios, religinis įstatymas; viena iš pusiau legendinių klajoklių dzensunitų tikėjimo ištakų.

FILMKNYGĖ: bet kokia šigavielinėje juostelėje įspausta informacija (knyga, filmas, vaizdai su

tekstu), naudojama mokymui(si); filmknygė taip pat skleidžia mnemoninį pulsą, padedantį gerai įsiminti informaciją.

FILTAS: filtravimo įtaisas (dist-kostiumo dalis), kišamas į nosį, kad surinktų drėgmę, esančią iškvepiamame ore.

FREGATA: didžiausias erdvėlaivis, galintis neišmontuotas nutūpti planetoje ir pakilti nuo jos.

FREMENAI: laisvosios Arrakio gentys, dykumos gyventojai; klajoklių dzensunitų palikuonys. (Imperijos Žodyne - "smėlynų piratai".)

FREMKOMPLEKTAS: fremenų manufaktūrose pagamintas priemonių rinkinys, skirtas išgyvenimui dykumoje.

G

GALAKAS: oficiali Imperijos kalba. Inglo-slavų kalbų hibridas, kuriame ryškiai išsiskiria specializuotų kultūros terminų grupės, įsisavintos ilgų žmonijos migracijų metu.

GAMON(T)AS: trečioji Niušės planeta, pasižyminti hedonistine kultūra ir egzotiškais seksualinėmis praktikomis.

GARA: stalkalnis - kalnas stačiais šlaitais ir plokščia viršūne. GEIRAT!: "Tiesiai pirmyn!"; kirmių važnyčiotojų šūkis. GHAFLA: žmogus, pasiudantis susierzinimui, kurį sukelia įkyruolis (gylys). Taigi: permainingas asmuo, toks, kuriuo pasitikėti neverta.

GHANIMA: tai, kas iškovota mūšyje arba dvikovoje. Dažniausiai taip vadinamas kovos suveikimas, laikomas tik tam, kad sukeltų prisiminimus.

GIEDI PRIME: Ofijučio B planeta, Harkonų Dinastijos gimtasis pasaulis. Vidutinio gyvybingumo planeta, žemas fotosintezės aktyvumo lygis.

GILDIJA: Erdvės Kelionių Gildija, viena iš politinio trikojo, palaikančio Didįjį Susitarimą, atramų. Gildija buvo antroji mentalinio-psichinio lavinimo mokykla (žiūr. BENE GESSERIT), iškilusi po Batleriečių džihado. Gildijos monopolija kosmoso erdvės kelionėms, transportui ir tarptautinei bankininkystei yra laikoma Imperijos kalendoriaus atskaitos tašku.

GINAZO DINASTIJA: buvę hercogo Leto Atreido sąjungininkai, sužlugdyti Asasinų karo su Grumanu metu.

GIUDIČAR: "šventa tiesa". (Dažniausiai var-

tojama frazėje “giudičar mentene”, reiškiančioje: “tikra ir palaikanti tiesa”.)

GOM DŽABARAS: “griežtasis priešas”; šį specifinį ginklą - adatą, kurios galiukas yra išteptas meta-cianidu - naudoja Bene Gesserit Egzaminuotojos žmogaus sąmonės išbandymo metu. Nesėkmė tolygi mirčiai.

GRABENAS: ilga griova, geologiškai susiformuojanti dėl požeminių žemės plutos judesių sukeltų įdubimų.

GRIDEKSO PLOKŠTĖ: diferencinės įkrovos separatorius, padedantis išskirti smėlį iš melanžo specijos masės; įrenginys, naudojamas antroje specijos valymo pakopoje.

GRUMANAS: antroji Niušės planeta, labiausiai žinoma dėl užsitęsusių valdančiosios Dinastijos (Moritanių) vaidų su Ginazo Dinastija.

H

HAGALIS: “Brangakmenių planeta” (Šaovėjaus Teta II), kurios ištekliai buvo išnaudoti dar Šadamo I-ojo laikais.

HAIIII-JO!: “Pirmyn!”; raginimas pajudėti, kirmių važnyčiotojų šūkis.

HAILAINERIS: pagrindinis (milžiniškų apim-

čių) Gildijos transportavimo sistemoje naudojamą krovinių transporteris.

HAIREGAS: laikina fremenų stovykla atviroje dykumoje. HAL JAUM!: “Na, pagaliau!”; fremeniškas šūktelėjimas. HARMONTEPAS: Ingslis pateikia šį vardą kaip šeštos planetos, kurioje apsi- stojo migruojantys dzensunitai, pavadinimą. Manoma, jog tai buvo jau nebeegzistuojantis Povo Deltos palydovas.

HOLTZMANO EFEKTAS: negatyvus atstumiantis skydo generatoriaus efektas.

I

IBADO AKYS: akys, kurių baltymai ir vyzdžiai įgauna tamsiai mėlyną spalvą - būdingas maisto, kuriame gausu melanžo, poveikis (gilios priklausomybės nuo melanžo indikatorius).

IBN KIRTAIBA: “Taip pasakyta šventaisiais žodžiais...” Įprasta fremenų religinės litanijos pradžia (kilusi iš *panoplia propheticus*).

IBROLIAI: vienų namų sugulovių sūnūs, neabejotinai turintys tą patį tėvą.

ICHVAN BEDVAIN: visų Arrakio fremenų brolija.

ĮDUBA: Arrakyje - bet kuri žemuma arba loma, susidariusi tuo metu, kai apatinis pagrindo sluoksnis nusėdo. (Planetose, kuriose yra pakankamai vandens, įduba rodo regioną, kuriame kažkada būta atviro vandens. Manoma, kad Arrakyje yra bent jau viena tokia vieta, nors tai dar nėra galutinai įrodyta.)

IDŽAZA: pranašystė, kuri dėl savo prigimties negali būti paneigta; nepakeičiama pranašystė.

IKI-SPECIJINĖ MASĖ: greito augimo stadija, kuri prasideda, kai į mažųjų darytojų išskyrų sancaupą patenka vanduo. Šioje specijos stadijoje susiformuoja būdingas "burbulo sproginimas", kuris iš gilių požeminių klodų išstumia medžiagą į paviršių. Veikiama oro ir saulės, ši masė tampa melanžu. (Žiūr. taip pat MELANŽAS ir GYVYBĖS VANDUO.)

IKSAS: žiūr. RIČESĖ.

IKUT-Ė!: Arrakio vandens pardavėjų šūkavimas (kilmė nežinoma). Žiūr. SŪ-SŪ SŪ-ŪK!

ILMAS: teologija; religinės tradicijos mokslas; vienas iš pusiau legendinių klajoklių dzensunitų tikėjimo šaltinių.

IMPERATORIŠKASIS PASĄMONINIS PROGRAMAVIMAS: aukščiausio lygio pasąmo-

nės programavimas, neleidžiantis atimti žmogaus gyvybės, išstobulintas Suko medicinos mokyklose. Tiems, kurie jį išlaiko, ant kaktos išstatuiruojamas rombo formos ženklas; jiems taip pat leidžiama auginti ilgus plaukus ir perrišti juos sidabriniais Suko žiedais.

ISTISLA: visuotinės gerovės taisyklė; ja remiantis dažnai pateisinamas brutalių jėgų panaudojimas iškilus būtinybei.

J

JA HIJA ČIUHADA!: “Tegyvuoją kovotojai!”; fedaikinų kovos šūkis. “Ja” (“dabar”) elementas frazėje yra sustiprintas “hija” forma (“dabartis, nusitęsianti į amžinybę”). “Čiuhada” (“kovotojai”) turi papildomą reikšmę - kovotojai prieš neteisybę. Šis skirtumas pabrėžia, kad kovotojai kaunasi ne dėl ko nors, bet yra pasišventę kautis prieš apibrėžtą dalyką - ir tik jį.

JALIS: fremeno asmeninės patalpos syčė.

JA! JA! JAUM!: fremenų giedosena, vartojama didelės ritualinės reikšmės akimirka. “Ja” turi pagrindinę reikšmę: “O dabar - dėmesio!” “Jaum” forma yra modifikuotas terminas, turintis sukelti betarpišką ir staigų dėmesį. Taigi posmelį

galima versti taip: "O dabar paklausykite ir išgirs-
skite!"

K

KABLINIS: apsiginklavęs darytojo kabliais fre-
menas, kurio užduotis yra pagauti smėlynų
kirmį.

KAIDAS: sardaukarų karininko laipsnis, sutei-
kiamas pareigūnams, kurių pagrindinės pareigos
daugiausia susijusios su civilių reikalais; karinis
visos planetos valdytojas; laipsnis aukštesnis už
bašaro, tačiau žemesnis už bursego.

KALADANAS: trečioji Povo Deltos planeta;
gimtis Polo Muad'Dibo pasaulis.

KANATAS: atviras kanalas, kuriuo per dykumą
teka drėkinimo vandenys (kai oro sąlygos
kontroliuojamos).

KANLI: oficialus kraujo kerštas arba vendeta,
susaistyta griežtų apribojimų ir vykdoma pagal
Didžiojo Susitarimo taisykles. (Žiūr. PERMAINŲ
TEISĖJAS.) Iš pradžių šios taisyklės buvo sukurtos
tam, kad būtų apsaugoti nekalti pašaliniai asme-
nys.

KARAMA: stebuklas; veiksmas, kuris įvyksta
įsikišus dvasių pasauliui.

KARČIŲ SODINIMAS SMĖLYJE: menas nuspėti orus, pasitelkus į pagalbą plastikines ir medines kartis; pastarosios įkasamos atvirose Arrakio dykumų platybėse, o nusimanantis žmogus iš raštų, kuriuos ant karčių palieka smėlio audros, gali numatyti oro permainas.

KARIUOMENĖS TRANSPORTERIS: Gildijos laivas, pritaikytas specialiai karinių pajėgų transportavimui tarp planetų.

KETERA: Arrakio Barjerinės Sienos viršutinė stačių uolų pakopa. (Žiūr. BARJERINĖ SIENA.)

KHALA: tradicinis užkalbėjimas, kuriuo stengiamasi nuraminti piktas paminėtos vietos dvasias.

KINŽALAS: trumpas dviašmenis kardas (arba ilgas peilis), maždaug 20 centimetrų ilgio, šiek tiek lenkta geležte.

KIRTAIBA: žiūr. IBN KIRTAIBA.

KISVA: bet kokia fremenų mitologijos būtybė ar piešinys. **KIŠENĖ-KAUPYKLĖ:** bet kuri dist-kostiumo talpykla, kurioje surenkamas ir saugomas vanduo.

KITAB AL-IBARAS: Arrakio fremenų sukurtas išlikimo dykumoje, o kartu ir religinis vadovas.

“KOPINĖTOJAI”: šnekamojoje kalboje reiškia

žmones, dirbančius atviroje dykumoje - specijos ieškotojus ir panašius Arrakio darbininkus. Smėlynų darbininkai. Specijos darbininkai.

KORINO MŪŠIS: kosmoso mūšis, kurio vardu pasivadino imperatoriškoji Korino Dinastija. 88 B.G. metais šalia Drakono Sigmos įvykęs mūšis suteikė galimybę iškilti valdančiajai dinastijai iš Saluzos Secundus.

KORIOLINĖ AUDRA: bet kokia didelė smėlio audra Arrakyje, kuri atviroje lygumoje, veikiant pačios planetos sukimuisi, gali pasiekti iki 700 kilometrų per valandą greitį.

KOVOS KALBA: bet kokia speciali kalba, sudaryta iš slaptų žodžių ir ženklų, leidžianti saugiai bendrauti karo metu.

KRIMSKELIO PLUOŠTAS arba KRIMSKELIO VIRVĖ: “sukimbantys plaušai”, suvyti iš hufufo vijoklio, augančio Ekaze, vijų. Bandant nutraukti iš krimskelio surištus pančius, šie sukimba vis tvirčiau ir tvirčiau iki nustatytos ribos. (Išsamesnio aprašymo ieškokite Holdžanso Vonbruko traktate “Smaugiantieji Ekazo vijokliniai augalai”.)

KRISAS, PEILIS KRISAS: šventas Arrakio fremenų peilis. Gaminamas iš negyvo smėlynų kirmio ištrauktų dantų. Būna dviejų tipų: “užtvirtin-

tas" ir "neužtvirtintas". Neužtvirtintas peilis turi būti laikomas šalia žmogaus elektromagnetinio lauko, kitaip gali suirti. Užtvirtinti peiliai yra specialiai apdirbami, kad galima būtų laikyti juos atskirai. Tiek vieni, tiek kiti yra maždaug 20 centimetrų ilgio.

KULL VAHAD!: "Esu giliai sukrėstas!" Imperijoje plačiai paplitęs šūktelėjimas, išreiškiantis nuoširdžią nuostabą. Griežtesnė interpretacija priklauso nuo konteksto. (Sakoma, kad kartą Muad'Dibas pamatęs, kaip iš kiaušinio išsirita dykumos vanago jauniklis, sušnabždėjo: "Kull vahad!")

KULONAS: Arrakyje adaptavęsis laukinis Teros Azijos stepių asilas.

KUZENAI: kraujo ryšiais susieti žmonės (nebūtinai artimi giminaičiai).

KVIZAC HADERAKAS: "Kelio Sutrumpinimas". Šį pavadinimą gėsėritės taikė tam *nežinomajam*, kurio atsiradimą bandė pagreitinti genetinių manipuliacijų būdu; vyriškosios lyties gėsėritas, kurio organinės-mentalinės galios peržengtų ir sujungtų erdvę bei laiką.

KVIZARA TAFVID: taip apibendrintai vadinti visi fremenų šventikai po Muad'Dibo.

L

LA, LA, LA: fremenų sielvarto šauksmas. (“La” verčiamas kaip visiškas neigimas, “ne”, kurio nebegali apskųsti.)

LAISVIEJI PREKEIVIAI: šnekamojoje kalboje - kontrabandininkai.

LAZERINIS GINKLAS: tęstinės bangos lazerinio spindulio projektorius. Šio prietaiso panaudojimas kariniams tikslams apsauginio lauko generatorių (skydų) kultūroje yra gerokai apribotas, nes spinduliui susidūrus su skydu įvyksta sprogiimas (praktiškai - subatominė sintezė, arba branduolinis sprogiimas).

LEGIONAS, IMPERATORIAUS: dešimt brigadų (apie 30000 vyrų).

LIBANAS: fremenų libanas yra specijos vanduo, sumaišytas su jukos miltais. Senovėje taip vadintas rauginto pieno gėrimas.

LIEKAMIEJI NUODAI: mentatui Paiteriui de Vries priskiriamas išradimas; kūnas prisotinamas nuodingos substancijos, kurios priešnuodis turi būti nuolatos duodamas subjektui. Bet kuriuo metu, laiku nedavus priešnuodžio, galima sukelti mirtį.

LISAN AL-GAIBAS: “Balsas iš Išorinio Pasau-

lio". Mesianistinėse fremenų legendose pranašas iš-už-pasaulio ribų (šiuo atveju iš kitos planetos). Kartais verčiamas kaip "Dovanojantis vandenį". (Žiūr. MAHDIS.)

LITRINUKAS: vieno litro talpos konteineris, Arrakyje naudojamas vandeniui neštis. Padarytas iš didelio tankio, atsparaus skilimui plastiko, turi labai sandarų dangtelį.

LOMA: apgyvendinta žemuma Arrakyje, apsupta aukštumų, kurios saugo nuo vyraujančių audrų.

LOMŲ ŽEMĖLAPIS: Arrakio paviršiaus žemėlapis, sudarytas pažymint patikimiausius parakompasso maršrutus tarp prieglobsčio vietų. (Žiūr. PARAKOMPASAS.)

M

MAHDIS: mesianistinėse fremenų legendose "Tas, kuris nuves mus į Rojų".

MANTENE: pagrindžiančioji išmintis, pereinantis argumentas, pirmasis principas. (Žiūr. GIUDIČAR.)

MAŠADO IŠMĖGINIMAS: išmėginimas, kurio metu ant kortos yra pastatyta garbė (apibrėžta kaip dvasinė reputacija).

MAULA: vergas.

MAULA, PISTOLETAS: spyruoklinis ginklas, šaudantis užnuodytomis strėlytėmis; veikimo nuotolis - maždaug keturiasdešimt metrų.

MAŽASIS DARYTOJAS: pusiau augalas, pusiau gyvūnas, gyvenantis giliuosiuose smėlio kloduose, Arrakio smėlynų kirmio užuomazga ("lerva"). Iš mažojo darytojo išskyrų susidaro iki-specijinė masė.

MEDŽIOKLIS-IEŠKIKLIS: nedidelis metalinis, antigravitatorių palaikomas mirtį nešantis prietaisas, kurį iš nedidelio atstumo galima valdyti pulto pagalba; dažnas žudymo instrumentas.

MELANŽAS: "prieskonių prieskonis", specija. Vienintelis jo šaltinis - Arrakis. Prie specijos, kuri labiausiai išgarsėjo dėl savo geriatrinių - amžių ilginančių - savybių, priprantama nestipriai, jei ji vartojama nedideliais kiekiais; tačiau jeigu per dieną specijos suvartojama daugiau negu du gramai septyniems kūno masės kilogramams, išsivysto stipri priklausomybė. (Žiūr. IBADO AKYS, GYVYBĖS VANDUO ir IKI-SPECIJINĖ MASĖ.) Muad'Dibas laikė speciją raktu savo pranašingoms vizijoms. Panašiai teigia ir Gildijos navigatoriai. Imperijos rinkoje jo kaina pakilo iki 620000 soliarių už dekagramą.

MENTATAI: Imperijos piliečių grupė, išsiugdžiusi nepaprastus loginius sugebėjimus. “Žmogiškieji kompiuteriai”.

METASTIKLAS: stiklas, “užauginamas” aukštoje temperatūroje dujomis veikiant džasmijumo kvarco lakštus. Pasižymi nepaprastai aukšta tempimo stiprumo riba (dviejų centimetrų storio metastiklas gali išlaikyti maždaug 450000 kilogramų kvadratiniam centimetrui spaudimą), taip pat ir selektyviu radiacijos filtravimo sugebėjimu.

METODAS, BENE GESSERIT: menas pastebėti net pačias menkiausias smulkmenas ir jomis naudojantis daryti tinkamas išvadas.

MIHNA: metas, kai išbandomi fremenų jaunuoliai, norintys būti pripažinti suaugusiais.

MINI-MIKROFILMAS: vieno mikrono diametro šigaviela, dažnai naudojama žvalgybiniam ir kontržvalgybiniam duomenims perduoti.

MIRTIES TRIKOJIS: iš pradžių taip vadintas trikojis, ant kurio dykumų budeliai kardavo savo aukas. Paprastai naudojamas apibūdinti tris chemos narius, prisiekusius įvykdyti tą patį kerštą.

MISRA: istorinis dzensunitų (fremenų) terminas, kuriuo jie apibūdina patys save: “Tauta”.

MISSIONARIA PROTECTIVA: Bene Gesserit ordino atšaka, kurios pagrindinė funkcija yra sėti užkrečiamuosius prietarus primityviose planetose ir taip šiuos regionus padaryti tinkamus geseričių tikslams ir veiklai.

MIŠ-MIŠ: abrikosai.

MONITORIUS: dešimties skyrių karinis erdvėlaivis, turintis stiprų korpusą ir galingą apsauginį lauką. Sukonstruotas taip, kad pakilimo momentu (po planetos sunaikinimo arba nusiaubimo) galėtų išsiskaidyti į jį sudarančius skyrius.

MUAD'DIBAS: puikiai prie Arrakio sąlygų prisitaikiusi kengūrinė pelė, fremenų žemės dvasios mitologijoje siejama su siluetu, matomu ant planetos antrojo palydovo paviršiaus. Fremenai žavisi šio gyvūno sugebėjimais išgyventi atviroje dykumoje.

MUDIRAS NAHJA: taip fremenai vadino Žvėrį Rabaną (Lankiveilo grafą Rabaną) iš Harkonų giminės, kuris daugelį metų buvo Arrakio siridaras valdytojas. Vardas dažnai verčiamas kaip "Demoniškas Ponas".

MUŠTAMALIS: nedidelis priestatas sode arba sodo kiemas. **MUSKIS:** nuodai, įmaišomi į gėrimą. (Žiūr. ČIAUMURKIS.) **MU ZEIN VALAH!:** "Mu zein" pažodžiui išvertus reiškia "nieko

gero", o "valah" yra sangražinis baigiamasis šūktelėjimas. Pavartotas tradicinėje įžangoje į fremenišką prakeiksmą priešui, "valah" sustiprina žodžius "mu zein". Taip gaunama tokia prasmė: "Nieko gero, niekada, niekam tikęs".

N

NA-: priešdėlis, reiškiantis "paskirtasis" arba "sekantis pagal kilmę". Taigi na-baronas reiškia akivaizdų baronijos įpėdinį.

NAIBAS: tas, kuris prisiekė niekada nepasiduoti priešui gyvas; tradicinė fremenų vado priesaika.

NESVOJUS: galake - "visiškai svetimas", t.y. ne iš mūsų betarpiškos bendruomenės (aplinkos).

NEZONI JUOSTA: juosta arba skarelė, kurią ant kaktos po dist-kostiumo gobtuvu gimus sūnui nešioja ištekėjusios arba "sugyventinės" fremenės.

NUKERIAI: Imperatoriaus asmens sargybinių karininkai, su Imperatoriumi susiję kraujo ryšiais. Tradicinis karališkųjų sugulovių sūnų rangas.

NUODŲ UOSTIKAS: radiacijos analizatorius, veikiantis uodžiamojo spektro ribose, skirtas

nuodingų substancijų (dažniausiai maiste) paieškai.

O

ORANŽINIŲ KATALIKŲ BIBLIJA: "Surinktoji Knyga"; religinis tekstas, parašytas Ekumeninių Vertėjų Susirinkimo. Joje galima rasti elementų iš seniausių religijų, tokių, kaip Maometo Saari, Mahajanos krikščionybė, katalikiškasis dzensusnizmas ir budislaminės tradicijos. Svarbiausiu įsakymu laikomas: "Ir nesudarkyk žmogaus sielos".

ORNITOPTERIS (paprastai - TOPTERIS): bet koks skraidymo aparatas, galintis ilgą laiką nenutūpdamas skristi plakdamas sparnais (kaip paukštis).

ORŲ SKAITYTOJAS: specialiai apmokytas žmogus, mokantis nuspėti orus Arrakyje, kuris taip pat sugeba "sodinti kartis smėlyje" bei skaityti vėjo raštus.

P

PALAIMINTOJI MOTINA: pagal kilmę Bene Gesserit egzaminuotoja, toji, kuri savo kūne tra-

nsformavo “nušviečiantįjį narkotiką”, taip pakildama į aukštesnį sąmoningumo lygmenį. Titulas, fremenų pritaikytas savo religinėms lyderėms, kurios patirdavo panašų “nušvitimą”. (Žiūr. taip pat BENE GESSERIT ir GYVYBĖS VANDUO.)

PANOPLIA PROPHETICUS: terminas, apibūdinantis dirbtinai įdiegtus prietarus, kuriuos savo manipuliacijoms naudoja Bene Gesserit primityviuose regionuose.

PARAKOMPASAS: bet koks kompasas, kuris nustato kryptį pagal vietinę magnetinę anomaliją; naudojamas ten, kur įmanoma pasinaudoti nuodugniais žemėlapiais, o magnetinis visos planetos laukas yra nestabilus arba nenustatomas dėl stiprių magnetinių audrų.

PENKIASKYDIS: penkių sluoksnių apsauginis laukas-skydas, naudojamas daugiausia nedideliams plotams, tokiems, kaip durys ar praėjimai, apsaugoti (dideli apsauginiai laukai su kiekvienu papildomu sluoksniu praranda stabilumą); praktiškai neįmanoma jį pereiti neturint specialaus skirtuko, suderinto su skydo kodais. (Žiūr. BUDRIOSIOS DURYS.)

PERMAINŲ TEISĖJAS: pareigūnas, kurį skiria Aukščiausioji Landsraado Taryba ir Imperatorius; jis stebi ir kontroliuoja lenų pasikeitimą, *kanli*

derybas ir oficialius Asasinų karų mūšius. Mesti iššūkį arbitriniams Teisėjo sprendimams galima tik Aukščiausiosios Tarybos akivaizdoje, dalyvaujant Imperatoriui.

PIONAI: planetos valstiečiai arba darbininkai, viena iš pagrindinių fofreliukų nustatytų klasių. Įstatymiškai - planetos globotiniai.

PIRMASIS MĖNULIS: pagrindinis Arrakio palydovas, naktį patekantis pirmas; atpažįstamas iš aiškiai paviršiuje matomo žmogaus kumščio silueto.

PIROSAŽINĖ: taip vadinamoji "ugninė sąžinė"; Imperatoriškojo Pasąmoninio Programavimo įdiegtas draudžiantis tam tikrus veiksmus sąmonės lygmuo.

PLAPLIENIS: plienas, stabilizuotas straviidumo skaidulomis, įaugintomis į jo kristalinę struktūrą.

PLENISCENTA: egzotiška žalia gėlė iš Ekazo, pasižyminti švelniai saldžiu aromatu.

PORAVIMO INDEKSAS: pagrindinis Bene Gesserit archyvas, saugantis įrašus apie žmonių veisimo programą, kurios tikslas yra sukurti Kvi-zac Haderaką.

PORITRINAS: trečioji Alangės Epsilono pla-

neta. Daugelis klajoklių dzensunitų laiko ją savo gimtąja planeta, nors jų kalbos ir mitologijos fragmentai leidžia spręsti, kad jie kilę iš kur kas senesnės planetos (žmonijos visuotinės migracijos atžvilgiu).

PORTIGULAI: apelsinai.

PRANA (prana muskulatūra): taip vadinami kūno raumenys, kai jie traktuojami kaip maksimalaus, giliausio išlavavimo vienetai. (Žiūr. BINDU.)

PROCES VERBAL: pusiau oficialus pranešimas, kuriame teigiama, kad buvo įvykdytas nusikaltimas prieš Imperiją; tarpinis veiksmas tarp laisvo žodinio tvirtinimo ir oficialaus apkaltinimo nusikaltimu.

PUNDI RYŽIAI: genetiškai pakeisti ryžiai, kurių grūduose yra daug natūralaus cukraus, o ilgis siekia iki keturių centimetrų; pagrindinė Kaladano eksporto prekė.

R

RAČIAGAS: stimulantas, primenantis kofeiną, gaunamas iš geltonų akarso uogų. (Žiūr. AKARSO.)

RAMADANAS: senovinis religinis laikotarpis,

kurio metu pasninkaujama ir meldžiamasi; tradiciškai devintasis saulėsmėnulio kalendoriaus mėnuo. Fremenai jį nustato pagal pirmojo mėnulio sukimosi ciklą (kai šis devintą kartą kerta dienovidinį).

RASOS KAUPIKLIS arba RASOS KONDENSATORIUS: nepainioti su rasos rinkėjais. Kaupikliai (kondensatoriai) yra maždaug keturių centimetrų ilgio kiaušinio formos prietaisai. Gaminami iš chromoplastiko, kuris šviesoje įgauna atspindinčią baltą spalvą, o tamsoje virsta peršviečiamu. Kaupiklio paviršius yra gan šaltas, ant jo auštant nusėda rasa. Fremenai kaupiklius patalpina įdubimuose, kur sodinami augalai, ir pastariesiems jie teikia nors ir nedidelį, tačiau pastovų vandens kiekį.

RASOS RINKĖJAI: darbininkai, kurie nuo Arrakio augalų surenka rasą pjautuvus primenančiais rasos brauktuvais.

RAŠALINIS VIJOKLIS: šliaužiantis augalas, augantis Giedi Prime ir dažnai naudojamas vietoj rimbo vergų lūšnynuose. Aukoms atsiranda burokėlių spalvos randai, kurie daugelį metų kelia pasikartojantį skausmą.

RAZIJA: pusiau piratiškas partizaninis išpuolis.

REKATAI: su įvairiomis kūno funkcijomis

susiję vamzdeliai, jungiantys žmogaus išmatų ir šlapimo šalinimo sistemą su dist-kostiumo perdirbimo filtrais.

REMKOMPLEKTAS: pagrindinių dist-kostiumo remonto įrankių ir atsarginių dalių rinkinys.

RIČESĖ: ketvirtoji Eridano A planeta, kartu su Iksu priskiriama geriausiai technologiškai išsivysčiusiems pasauliams. Pasižymi polinkiu į miniatiūrizavimą. (Išsamesnę apžvalgą, kaip Ričesė ir Iksas išvengė griežtesnių Batleriečių džihado sankcijų, žiūr. Samerio ir Kautmano darbą "Paskutinis džihadas".)

RU-DVASIA: fremenų tikėjimuose toji individo dalis, kuri visuomet yra susijusi su metafiziniu pasauliu (ir gali jį jausti). (Žiūr. ALAM AL-MITALLIS.)

S

SADUSAI: teisėjai. Šis fremenų titulas apibūdina šventuosius teisėjus, tolygius šventiesiems.

SAFO: stiprus energetinis gėrimas, daromas iš barjerinio medžio, augančio Ekaze, šaknų. Dažniausiai jį vartoja mentatai, kurie teigia, kad gėrimas padidina jų mentalines jėgas. Nuo pastovaus naudojimo ant lūpų ir burnos atsi-

randa sodrios rubino spalvos dėmės.

SAJADINA: fremenų religinėje hierarchijoje moteris patarnautoja.

SALUZA SECUNDUS: trečioji Vaipingo Gamos planeta; po Imperatoriaus dvaro persikėlimo į Kaitaną paversta Imperatoriškojo Kalėjimo Planeta. Saluza Secundus yra Korino Dinastijos gimtasis pasaulis ir antrasis sustojimo punktas klajoklių dzensunitų migracijos metu. Pagal fremenų tradiciją S.S. devynios jų kartos buvo vergais.

SARDAUKARAS: Padišacho Imperatoriaus karys fanatikas. Šie vyrai buvo auginami tokio-
mis atšiauriomis sąlygomis, kad iki vienuolikos metų iš trylikos vaikų žūdavo šeši. Karinis jų parengimas ypatingą dėmesį skyrė negailestingumui ir beveik savižudiškam asmeninio saugumo nepaisymui suformuoti. Nuo pat kūdikystės jie buvo mokomi panaudoti žiaurumą kaip ginklą, susilpninant priešininkus teroro pagalba. Sakoma, kad tuo metu, kai jų įtaka Imperijos reikalams pasiekė apogėjų, sardaukarų fechtavimosi menas prilygo Ginazo mokyklos dešimtam lygmeniui, o artimos kovos sugebėjimai ir suktumas buvo lyginami su Bene Gesserit ordino atstovių sugebėjimais. Bet kuris iš jų atstojo

dešimt paprastų Landsraado šauktinių. Šadamo IV-ojo laikais jų galią, nors vis dar grėsmingą, susilpnino pernelyg didelis pasitikėjimas savimi, o karingąją religiją palaikantį misticizmą giliai pakirto cinizmas.

SARFA: nusigręžimas nuo Dievo.

SELAMLIKAS: Imperatoriaus audiencijų salė.

SEMUTA: antrasis narkotinis darinys, gaunamas kristalinės ekstrakcijos metodu iš sudegintos elakkos medienos liekanų. Poveikį (apibūdinamą kaip belaikė, nepertraukiama ekstazė) sustiprina tam tikros atonalios vibracijos, vadinamos semutos muzika.

SERVOKAS: laikrodinis mechanizmas, skirtas paprastų užduočių atlikimui; vienas iš nedaugelio "automatinių" prietaisų, leidžiamų Batleriečių džihado.

SICHAJA: fremeniškai - "dykumos pavasaris"; žodis, taip pat turintis religinę potekstę, išreiškiančią išsipildymo ir pilnatvės metą - "būsimą rojų".

SIRATAS: pastraipa iš O.K. Biblijos, kuri žmogaus gyvenimą apibūdina kaip kelionę siauru tiltu (Siratu), kai "Rojus - mano kairėje, Pragaras - dešinėje, o už manęs - Mirties Angelas".

SYČAS: fremeniškai - "susirinkimo vieta pavojaus akivaizdoje". Kadangi fremenai grėsmės akivaizdoje gyvena labai ilgai, terminas ėmė reikšti apskritai bet kokią gausiai gyvenamą olą, kurioje įsikuria viena iš jų gentinių bendruomenių.

SJELAGAS: bet koks modifikuotas Arrakio *Chiroptera* (šikšnosparnis), galintis pernešti distansines žinutes.

SKYDAS, GYNYBINIS: apsauginis laukas, kurį sukuria Holtzmano generatorius. Jis kyla iš Pirmosios gravitacijos panaikinimo efekto fazės. Pro skydą gali prasiskverbti tik lėtai judantys objektai (priklausomai nuo aplinkybių šis greitis svyruoja tarp šešių-devynių centimetrų per sekundę). Jį neutralizuoti gali tik nepaprastai didelis (vidutinės valstybės ploto) elektromagnetinis laukas. (Žiūr. LAZERINIS GINKLAS.)

SMĖLYNŲ KIRMIS: žiūr. ŠAI-HULUDAS.

SMĖLYNŲ ROPŠLYS: bendras terminas, reiškiantis bet kokį mechanizmą, pritaikytą judėjimui Arrakio paviršiumi ir skirtą melanžo ieškojimui bei surinkimui.

SMĖLYNŲ PRIEVAIZDAS: vyriausiasis specijos ieškojimo ir surinkimo operacijų prižiūrėtojas.

SMĖLYNŲ RAITELIS: fremenų terminas, apibūdinantis žmogų, kuris gali pasigauti smėlynų kirmį ir juo joti.

SMĖLYNŲ ŽYGEIVIS: bet kuris fremenas, apmokytas išlikti gyvas atviroje dykumoje.

SMĖLIO ŠNORKELIS: kvėpavimo įrenginys, į smėlio užpiltą dist-palapinę pumpuojantis orą iš paviršiaus.

SMĖLIO POTVYNIS: taip vadinamas dulkių potvynis; lygmenų slinktis kai kuriuose dulkėmis užpildytuose slėniuose Arrakyje, kuriuos sukelia gravitacinis saulės ir palydovų poveikis. (Žiūr. DULKIŲ JŪRA.)

SOLIARIS: oficialus Imperijos piniginis vienetas; jo perkamoji galia buvo nustatyta per ketvirtį amžiaus trukusias Gildijos, Landsraado ir Imperatoriaus derybas.

SOLIDAS: trimatis vaizdas, kurį sukuria solidų projektorius, naudojantis 360 laipsnių nuorodų signalus, įspaustus šigavielinėje ritėje. Geriausiais laikomi Ikse pagaminti solidų projektoriai.

SONDADŽIS: papartinė Tupailio tulpė.

SPECIJA: žiūr. MELANŽAS.

SPECIJOS VAIRUOTOJAS: bet kuris “kopinė-

tojas”, valdantis ir vairuojantis judančius mecha-
nizmus Arrakio dykumose. SPECIJOS FABRIKAS:
žiūr. SMĖLYNŲ ROPŠLĮ. SPINDULPJOVIS: trumpo
veikimo nuotolio lazerinis ginklas, daugiausia
naudojamas kaip pjovimo, skaptavimo įrankis ir
chirurgo skalpelis.

STANERIS: lėtašaudis ginklas, šaudantis šra-
tais, mėtantis nuodų kapsules arba narkotinėmis
medžiagomis apdorotas strėlytes. Jo efektyvumą
apriboja skydo modifikacijų įvairovė ir nuolat
besikeičiantis atstumas tarp taikinio ir šovinio.

SUBAKH UL KU HAR: “Kaip jums sekasi?”;
fremenų pasisveikinimas.

SUBAKH UL NAR: “Man gerai. O jums?” - tra-
dicinis atsakymas.

SUSIRINKIMAS: Tai oficialus fremenų lyderių
sukvietimas (skirti nuo Tarybos susirinkimo) būti
liudininkais dvikovoje, kurios metu nustatomas
genties vadas. (Tarybos susirinkimo metu priimti
sprendimai skirti *visoms* gentims.)

SŪ-SŪ SŪ-ŪK!: Arrakio vandens pardavėjų
šūkavimas. “Sūku” vadinama prekyvietė. (Žiūr.
IKUT-Ė!)

Š

ŠAH-NAMA: pusiau legendinė Pirmoji klajoklių dzensunitų Knyga.

ŠAI-HULUDAS: Arrakio smėlynų kirmis, "Dykumos Senis", "Amžinasis Tėvukas", "Dykumos Senolis". Pagal reikšmę, šis vardas, tariamas tam tikru tonu arba užrašytas didžiosiomis raidėmis, reiškia fremenų pagonišką žemės dievybę. Smėlynų kirmiai užauga nepaprastai dideli (gilioje dykumoje buvo pastebėti ilgesni negu 400 metrų padarai) ir gyvena labai ilgai, jeigu jų neužmuša kiti tos pačios rūšies atstovai arba nėra nuskandinami vandenyje, kuris jiems nuodingas. Didžioji dalis smėlio Arrakyje priskiriama smėlynų kirmių veiklai. (Žiūr. MAŽASIS DARYTOJAS.)

ŠARI-A: toji *panoplia propheticus* dalis, kuri reguliuoja prietaringąjį ritualą. (Žiūr. MISSIONARIA PROTECTIVA.)

ŠADUT: "šaltinio sėmėja", fremenų garbės vardas. ŠAITANAS: Šėtonas.

ŠIGAVIELA: metalizuotas pluoštas, išgaunamas iš šliaužiančiojo augalo (*Narvi Narvium*), randamo tik Saluzoje Secundus ir Kaisingo Deltoje III. Pasižymi nepaprasta tempimo jėga ir

atsparumu.

SKLEISTMETALIS: metalas, kuris formuojamas duraliuminyje auginant džasmijumo kristalus; pasižymi nepaprasta tamprumo jėga svorio atžvilgiu. Pavadinimas kilo dėl dažno šio metalo naudojimo sudedamose struktūrose, kurios išlankstomos jas "išskleidžiant kaip vėduoklę".

ŠLAGAS: gyvūnas, gyvenantis Tupaile, kažkada vos neišnaikintas dėl puikios plonos, bet nepaprastai tvirtos odos.

ŠVIESRUTULIS: antigravitatorių palaikomas apšvietimo įtaisas, turintis nepriklausomą maitinimo šaltinį (paprastai - organinius elementus).

T

TAHADDI AL-BURHANAS: aukščiausiasis (ir galutinis) išbandymas, po kurio negali būti jokios apeliacijos (paprastai dėl to, kad nesėkmės atveju jis atneša mirtį arba sunaikinimą).

TAHADDI IŠŠŪKIS: fremeniškas iškvietimas į dvikovą iki mirties, dažniausiai tam, kad būtų patikrintas koks nors esminis dalykas.

TAKVA: pažodžiui "laisvės kaina". kažkas, turintis didelę vertę. Tai, ko reikalauja dievybė iš

mirtingojo (ir baimė, kurią sužadina šis reikalavimas).

TAMSIEJI PRAMANAI: šnekamojoje kalboje - dirbtinai įdiegti prietarai, kuriuos skleidžia *Missionaria Protectiva* lengvai pasiduodančiose, primityviose kultūrose.

TAU: fremenų terminologijoje - syčio bendruomenės *bendrumas*, kurį sustiprina kupinas specijos maistas, o ypač *tau* vienybės orgija, prasidedanti bendrai išgėrus Gyvybės Vandens.

TIESAREGĖ: kvalifikuota Palaimintoji Motina, kuri gali įeiti į tiesos transą ir jo metu nustatyti kalbančiojo nenuoširdumą arba apgaulę.

TIESOS TRANSAS: pusiau hipnotinis transas, kurį sukelia vienas iš keleto "sąmonės spektro" narkotikų; žmogus, esantis tiesos transe, pastebi menkiausius sąmoningo melo požymius. (Pastaba: dažniausiai "sąmonės spektro" narkotikai yra mirtini, išskyrus sumažinto jautrumo individus, sugebančius savo kūne transformuoti nuodų molekulinę struktūrą.)

TYLOS KŪGIS: signalus iškraipantis energetinis laukas, kuris apriboja balso ar kito vibracijos šaltinio keliamų virpesių sklaidimo nuotolį, slopindamas vibracijas, išmušdamas jas 180 laipsnių iš bangos fazės atspindinčia vibracija.

TEILAKSAS: vienintelė Talimo sistemos planeta, žinoma kaip nelegalus mentatų paruošimo centras; “iškrypusių, pagadintų” mentatų šaltinis.

T-P: sutrumpinimas, reiškiantis telepatiją.

“TRAIŠKYTUVAS”: karinis erdvėlaivis, sudarytas iš daugelio mažesnių laivų, sujungtų tarpusavyje, ir suprojektuotas taip, kad galėtų vienu metu iš daugelio pusių užgriūti priešpozicijas ir taip jas sutriuškinti, “sutraiškyti”.

TUPAILIS: taip vadinama “prieglobsčio planeta” (greičiausiai keletas planetų) sužlugdytomis Imperijos Dinastijoms. Buvimo vieta(os) žinoma(os) tik Gildijai ir negali būti atskleistos remiantis Gildijos Taikos reikalavimais.

TVOKLĖ: nedidelis kuolelis, kurio viename gale yra duslų garsą skleidžiantis spyruoklinis stūmoklis. Panaudojimas: įsmeigiama į smėlį ir nustatoma, kad “tvoksėtų” - taip priviliojamas šai-huludas. (Žiūr. DARYTOJO KABLIAI.)

U

UGDYMAS arba LAVINIMAS: kitomis prasmėmis įprastas terminas, taikomas Bene Geserit praktikoms įgauna ypatingą prasmę: tai

toks nervų ir raumenų (žiūr. PRANA ir BINDU) treniravimas, kol pasiekiamas aukščiausia gamtos (prigimtinių tų organų funkcijų) leistina riba.

UGNIES STULPAS: paprasta pirotechninė raketa, kuria atviroje dykumoje duodamas signalas.

UGNINIS OPALAS: labai retas, keičiantis spalvas, Hagalyje randamas brangakmenis.

ULEMA: dzensunitų teologijos daktaras.

UMMA: pranašų brolija. (Imperijoje tai paniekiamas terminas, apibūdinantis “pamišusį” asmenį, atsidavusį fanatiškiems pranašavimams).

UROŠNOR: vienas iš keleto garsų, neturinčių jokios prasmės, kuriuos Bene Gesserit “įsodina” parinktų asmenų psichikoje, kad galėtų juos valdyti. Išgirdęs šį garsą jam jautrus asmuo laikinai negali pajudėti.

USULAS: fremenų kalba “kolonos pagrindas”.

V

VALAKAS IX: devintoji Laodžino planeta; ten įsikūrusi pagrindinė Bene Gesserit mokykla.

VALI: neišbandytas fremenų jaunuolis.

VANDENS DISCIPLINA: griežtas mokymas, kuris Arrakio gyventojus paruošia gyvenimui sunaudojant kuo mažiau skysčių.

VANDENS PRIEVOLĖ: fremenams - mirtinas įsipareigojimas, priedermė.

VANDENS SKAITYTUVAI (ŽIEDAI): skirtingo dydžio metaliniai žiedai, kiekvienas pažymintis tam tikrą vandens kiekį, kuris sumokamas fremenų parduotuvėse. Vandens skaitytuvai turi daug gilesnę (nei vien piniginis vienetas) prasmę, ypač gimimo, mirties ir piršlybų ritualuose.

VANDENNEŠYS: fremenas, pasišventęs vandens saugojimui ir atliekantis su Gyvybės Vandeniū susijusias ritualines apeigas.

VANDENVAMZDIS: bet kuris vamzdelis dist-kostiume arba dist-palapinėje, kuriuo perdirbtas vanduo teka į kišenės-kaupykles arba iš kišenių-kaupyklių dist-kostiumo savininkui.

VANDUO, GYVYBĖS: "nušvitimo" narkotikas (žiūr. PALAIMINTOJI MOTINA). Konkrečiai skystis, išsiskiriantis iš smėlynų kirmio (žiūr. ŠAI-HULUDAS) jo mirties (nuskandinant) metu, kuris, transformuotas Palaimintosios Motinos kūne, tampa narkotiku, naudojamu syčo *tau* orgijose. "Sąmonės spektro" narkotikas.

VAROTA: garsus balizetų meistras, Čiusuko gyventojas. **VERITĖ:** vienas iš ekazietiškų, valią palaužiančių narkotikų. Asmuo, jų pavartojęs, negali meluoti.

VĖJŲ GAUDYKLĖ: vyraujančių vėjų kelyje sumontuojamas įrenginys, kuris nusodina drėgmę iš patekusio į jį oro, dažniausiai staigaus temperatūros kritimo gaudyklės viduje dėka.

VISNEŠYS: krovinius skraidinantis aparatas (paprastai vadinamas “nešuliniu sparnu” arba “sparnu”), Arrakio darbinis “arkliukas”, naudojamas didelių specijos ieškojimo, kasybos ir valymo įrenginių gabenimui.

Ž

“ŽVALGYTUVAS”: lengvasis ornitopteris iš specijos paieškų grupės, atliekantis stebėjimo ir apsaugos funkcijas.

KARTOGRAFINĖS PASTABOS

Platumų nustatymo pagrindas: meridianas, einantis per Observatorijos kalną.

Aukščio nustatymo išeities taškas: Didysis Bledas. Poliarinė loma: 500 m. žemiau Bledo lygio.

Kartagas: apie 200 km. į šiaurės rytus nuo Arrakino.

Paukščių Urvas: Habanjos kalvagūbryje.

Gedulo lyguma: atviras ergas.

Didysis Bledas: atvira, plokščia dykuma, skirtingai negu ergas - kopomis nuklotas plotas. Atvira dykuma driekiasi nuo 60° šiaurėje iki 70° pietuose. Vyrauja smėlis ir uolos, kur ne kur atsiveria pamatinių uolienu atodangos.

Didžioji Plynė: atvira uolėta žemuma, pereinanti į ergą. Apie 100 m. virš Bledo lygio. Kažkur Lygumoje yra druskinga įduba, kurią rado Pardo Kainsas (Lieto-Kainso tėvas). Nuo Tabro syčo pietų kryptimi link pažymėtų syčių bendruomenių tęsiasi uolienu atodangos, iškylančios į 200 m. aukštį.

Hargo Tarpeklis: virš jo iškilęs Leto kaukolės

Šventasis kapas.

Senoji Perėja: įtrūkimas Barjerinėje Sienoje netoli Arrakino, nusileidžiantis iki 2240 m.; išsprogdinta Polo Muad'Dibo.

Pietų palmynai: šiame žemėlapyje nepavaizduoti. Yra maždaug apie 40° pietų platumos.

Raudonoji Bedugnė: 1582 m. žemiau Bledo lygio.

Vakarinė Ketera: Barjerinės Sienos dalis, Arrakino atkarpoje iškilusi aukšta atplaiša (4600 m.).

Vėtrų Tarpeklis: stačiomis uolų sienomis, atsiveria į įdubos gyvenvietes.

Kirmių judėjimo riba: nurodo tolimiausias šiaurines kirmių pasirodymo ribas. (Tai lemia ne šaltis, bet drėgmė.)

Pastabos

- 1) Du islamiškojo šariato aiškinamieji principai. Ilmas, kuris arabų kalboje reiškia “mokymas”, apibūdina kažką duoto ir objektyvaus; fikchas – arab. “supratimas” – subjektyvų duotų dalykų supratimą (taip dar vadinamas islamo teisės mokslas). Taigi Imperijos laikais Ilmo ir Fikcho kalba reiškė tolimų islamiškųjų tautų palikuonių kalbą.
- 2) Drūzai – arabų musulmonų ismailitų sekta, gyvenanti Libane, Sirijoje, apjungianti krikščionybės ir judaizmo elementus. Ypač akcentuoja Dievo vienatinumą, “tauhid”.
- 3) Ritualinė malda. (*arab.*)
- 4) Beveikdamas, beeidamas (*pranc.*).
- 5) Žodis “usul” turi ir kitą reikšmę islame, kur šiuo žodžiu vadinami tikėjimo pagrindai. Islamo teologija vadinama “Tikėjimo principais” – *arab.* “Usul al-Din”.
- 6) Pirmykštėje vietoje (*lot.*).
- 7) Lyga – apytiksliai 4,828 km.